

אבור

(Abwehr; מילולית: מגננה). קיצור שמו של שירות הביון החשוב ביותר ברייך הגרמני במלחמת-העולם השנייה. שמו המלא היה ה'משרד לארצות חוץ – א' במפקדה הראשית של הורמכט' (Amt Ausland/ Abwehr im Oberkommando der Wehrmacht). הוא הוקם במרס 1938, וקדמו לו גופים ששמים היה 'מחלקת הא' ברייכסור' ו'מחלקת הא' במשרד המלחמה של הרייך'. עד פברואר 1944 עמד בראש הא' אדמירל וילהלם קנריס. היו עוד שירותי ביון, לצי ולחיל האוויר, וכן שירותי ביון אזרחיים: 'שירות ביון של משרד החוץ', שירותים של הס"ד, אחד, בראשותו של ולטר שלנברג, שעסק בנושאי חוץ, אחד בראשותו של אוטו אולנדורף, שעסק בנושאי פנים, וכן שירות ביון כלכלי. בזירות המלחמה השונות היו עוד שירותי ביון, כגון שירות הביון ל'צבאות זרים מזרח' (Ost-Fremde Heere), שמאפריל 1941 היה בפיקודו של רינהרד גלן, ושירות הביון ל'צבאות זרים מערב' (West-Fremde Heere). שני השירותים הללו השתייכו למפקדה העליונה של צבא היבשה (Oberkommando des Heeres-OKH). ברמות הזוטרות יותר שירתו תכופות אותם קציני מודיעין כמה שירותי ביון.

הישגי שירותי הביון הצבאיים הגרמניים במלחמת-העולם השנייה שנויים במחלוקת חריפה, ונרקמות סביבם אגדות לרוב. את הסוכן העצמאי המצליח ביותר ('Max') ציין ההיסטוריון הרברט רייטלינגר כ'היהודי קלאט' (Klatt), איש כספים שירש הא' בוינה מקרב שירותי הביון האוסטריים. 'מקס' אמור היה להיות בעל קשרים מצויינים במוסקווה ובבלנקים, דמות מסתורית ביותר בתולדות הריגול המודרני. 'הישגי' הדיפלומט הצבאי קנריס – במדריד, בבוקרשט, בסופיה, באנקרה, בבודפשט ובמקומות אחרים – עדיין אינם ניתנים להערכה חד-משמעית, מכיוון שהמסמכים הקשורים בכך, אם עודם קיימים, אינם פתוחים. ואולם, ידוע שעד 22 ביוני 1941, יום פלישת הגרמנים לברית-המועצות, מיעטו שירותי הביון הצבאי של הגרמנים – כשירותי הביון של הבריטים והאמריקנים – בהערכת הפוטנציאל של הכוחות הסובייטים באופן מגוחך. ביון ההאזנה של הגרמנים עבד בצורה אמינה, יחסית, ודמה בהישגיו לגופים המקבילים בארצות אחרות. במהלך המלחמה הפך לרכיב המרכזי באיסוף המודיעיני.

הא' התפרסם בעיקר בגין השערוריות והפרשות שאירעו בקרבו (עבירות על תקנות מטבע חוץ, שחיתות, הפניית כספים רבים ממטרותיהם המוצהרות למטרות נעלמות, עבירות דרכונים, הברחות, ניצול לרעה של מדים זרים וכדומה). פעמים שכוונות האוייב לא הובנו בא' בעוד מועד, סוכנים שלו ערקו לאוייב בהזדמנויות נוחות, סוכנים כפולים לא התגלו, אנשים מעלו באימון שניתן להם, מומחים למסירת מידע מטעה פיטפטו בשגגה ומסרו יותר מדי מידע אמיתי – כול אלה נחשבים במקצוע הביון לסיכון מקצועי תמידי, ורק לאנשים מבחוץ נראים הם מחדלים שאין להם כפרה.

קשה להעריך נכונה 'שגיאות' ו'עבירות' ומחדלים שמניעיהם היו פוליטיים: האם פעל קנריס נגד האינטרסים של מעסיקו, כאשר העסיק סביבו מתנגדי משטר פוטנציאליים? ביניהם היו אנשי

הפרייקור, שכירי חרב הס"א ו'נציונלבלושביסטים' בתוך הרגימנט המיוחד 'בראדנבורג', בן הכומר הנס גרוסקורט, שקנריס מינהו למנהל מחלקה לחבלה וחתירה; הנס אוסטר, ממתנגדי המשטר, שמונה למנהל המחלקה המרכזית ולראש המטה במשרד הא'ארצות חוץ, מהגרים לא-'אריים' שהופעלו כסוכנים, חברי Bekennende Kirche (הכנסייה המוודה), שהסתייגה מהמשטר, ושהופעלו כבלדרים, כמרים קתולים שהופקדו על סודות, לאומנים אוקראינים ומלוכנים רוסים שהיו בעת המתקפה על ברית-המועצות 'גיס חמישי' התומך בגרמנים. האם בגד אוסטר במולדתו, בהעבירו על המועד המשוער של מתקפת הגרמנים במערב ב-1940 – בצורה שגרמה שאיש בבירות המערב כבר לא שעה לאזהרותיו? האם קנריס וארוין להוזן, יורשו של גרוסקורט, מחו בכול תוקף על טבח היהודים במזרח, כאשר שמעו בסתיו 1941 לראשונה מפי עדי הראייה פרטים על צורת הטבח? עצם רציחת היהודים היתה בלי ספק ידועה מכבר לשניהם.

המסמכים מוכיחים, שמשטרת השדה החשאית (Geheime Feldpolizei), שסרה למרות הא', השתתפה באופן פעיל ברצח יהודים בברית-המועצות. וכן הוכח, שקנריס העביר ליוזף גבלס את הצעת מנהל המחלקה לריגול נגדי, פרנץ אקארד פון בנטיוגני, לסמן את יהודי ברלין באותות היכר, בגלל חשד ריגול, ולרכזם במזרח העיר.

זמן רב לפני נסיון ההתקוממות ב-20 ביולי 1944 נשבר מעוז הכוח של מרכז ההתנגדות למשטר בא'. מאז אפריל 1943 היו הנס פון דונני, דיטריך בונהופר, יוזף מילר ואוסטר במעצר, או נתונים למעקב צמוד; מאז פברואר 1944 היה קנריס במעצר בית, הא' פורק, וצורף כמשרד צבאי ל'משרד הראשי לביטחון הרייך', גרוסקורט נפל בסטלינגרד בשבי הסובייטים. בכול זאת נדונו קנריס, אוסטר, בונהופר ודונני באפריל 1945 במחנה הריכוז פלוסנבירג (Flossenbürg) למיתה וניתלו.